

Onderzoek je eigen omgeving

Website met regionale bronnen vernieuwd en uitgebreid

GeschiedenisLokaal is een online bronnenplatform voor het onderwijs dat historische bronnen uit regionale archieven en musea aanbiedt. Leerlingen kunnen deze bronnen gebruiken om de geschiedenis van hun eigen omgeving te onderzoeken. Het platform is onlangs vernieuwd en verwelkomt nu zijn dertiende regionale aanbieder: GeschiedenisLokaal Fryslân.

Lise Koning is publieksgericht informatiespecialist Noord-Hollands Archief in Haarlem en initiator landelijk platform GeschiedenisLokaal. **Wibe Balt** en **Gerard Steenhagen** zijn lerarenopleiders Geschiedenis aan NHL Stenden Hogeschool in Leeuwarden. **Yteke van der Vegt** is educator Historisch Centrum Leeuwarden, Pier Pander Museum en Oldehove.

Vorig jaar bestond GeschiedenisLokaal zes jaar. Om verder te groeien, was dit voor de – toen nog twaalf – deelnemers aanleiding om het digitale bronnenplatform te herzien. Uit een gebruikersonderzoek (in samenwerking met Kennisnet en Netwerk Digitaal Erfgoed) kwam naar voren wie het platform gebruiken en hoe de website beter ingericht kan worden. Op basis van deze informatie is de website aangepast en de vormgeving vernieuwd. Op de homepage zien leerlingen en docenten nu in één oogopslag welke tijdvakken, thema's en tools beschikbaar zijn. De bronnenpagina is voorzien van een filter waarmee geselecteerd kan worden op plaatsnaam, tijdvak, thema en type bron. De functionaliteiten van de website zijn grotendeels hetzelfde gebleven, maar hier en

daar aangepast: met de transcriptietool kunnen leerlingen oude teksten lezen, met de toen-en-nu-tool kunnen ze afbeeldingen uit verschillende perioden met elkaar vergelijken, bronnen-op-de-kaart toont op welke locatie welke bronnen te vinden zijn en in de tijdlijn staat een selectie aan bronnen chronologisch geordend. Een overzicht van het lesmateriaal kan gevonden worden via het uitklapmenu aan de rechterkant. Daar kan ook doorgelinkt worden naar een ander GeschiedenisLokaal, waaronder het nieuwe GeschiedenisLokaal Fryslân.

Ver-van-mijn-bedshow

De geschiedenislessen op school worden door Friese leerlingen regelmatig als een ver-van-mijn-bedshow ervaren. Want als de Nederlandse Opstand, het

slavernijverleden, de Gouden Eeuw of de Tweede Wereldoorlog worden behandeld, dan gaat het in het lesboek vaak over de grote steden in de Randstad. Maar wat gebeurde er toen in de omgeving van de leerlingen? In Leeuwarden, Sneek, Tzum of Baard? In Friesland zijn ook sporen van die belangrijke thema's te vinden. Friese archieven en musea bewaren schatten aan informatie, ze zijn alleen soms lastig te vinden. Daarom maken de Friese erfgoedinstellingen hun collecties nu digitaal beschikbaar via geschiedenislokaalfryslan.nl. Om het zoeken te vergemakkelijken zijn de bronnen ingedeeld in de tien tijdvakken.

Als je als erfgoedaanbieder deel wilt nemen aan het landelijke platform GeschiedenisLokaal, dan kan dat zelfstandig of met een aantal archieven en musea gezamenlijk. In Friesland is voor het laatste gekozen. Drie instellingen – twee archieven en een museum – hebben gezamenlijk het initiatief genomen: het Historisch Centrum Leeuwarden (het informatie- en activiteitscentrum voor de geschiedenis van Leeuwarden en omgevingen en tevens gemeentearchief), Tresoar (de grootste erfgoedinstelling van Friesland, met onder andere het provinciaal archief) en het Fries Verzetsmuseum (onderdeel van het Fries Museum). Zij hebben de deuren opengezet voor andere musea, archieven, oudheidskamers en historische verenigingen om zich aan te sluiten bij het Friese 'lokaal'. Ook studenten van lerarenopleidingen

1 'Nieuw digitaal platform moet lokale historie aan het licht brengen', *Friesch Dagblad*, 7 april 2022.

en docenten en leerkrachten worden actief uitgenodigd een bijdrage te leveren. Zij hebben vaak regionale bronnen verzameld in zelfgemaakt lesmateriaal en kunnen dit via de website delen met collega's in de provincie. Een eerste aanzet daarvoor is inmiddels gedaan door samen te werken met de lerarenopleiding Geschiedenis van NHL Stenden Hogeschool in Leeuwarden.

Dat geschikte bronnen niet altijd in officiële instellingen hoeven te liggen, maar soms ook heel dicht bij huis te vinden zijn, bewijst het onderzoek van een van de NHL Stenden-studenten. Hij besloot zijn eigen beppe (Fries voor oma) te interviewen. Tijdens de Tweede Wereldoorlog woonde zij als kind op een boerderij in Baard, een dorpje ten zuidwesten van Leeuwarden. Zij vertelde over haar vader, Reinder Wassenaar, die in de jaren dertig lid werd van de NSB. Beppe herinnerde zich dat haar ouders daar vaak ruzie over hadden. Vader werd na de oorlog veroordeeld tot vier jaar gevangenisstraf, voor het helpen van de vijand bij de arrestatie van voortvluchtige en ondergedoken Nederlanders. Dat de daden van vader ook impact hadden op zijn dochter, merkte beppe op school. Ze werd door klasgenoten gepest omdat zij foute ouders had. Zelfs de meester kon zijn haat voor NSB'ers niet verbergen: hij rekende alle antwoorden van beppe automatisch fout.

Studenten aan het werk

In het tweede studiejaar van de Lerarenopleiding Geschiedenis wordt in het kader van Design Based Education (zie kader) de module Geschiedenis Werkplaats aangeboden. Studenten werken dan het hele jaar in opdracht van een externe partij aan een historisch of maatschappelijk onderwerp en maken dat toegankelijk voor een breder publiek. Ze krijgen zo de kans hun ontluikende visie op geschiedeniseducatie vorm te geven in het brede historische werkveld. Dit jaar kreeg een groep studenten de kans om in het vergeten verleden van Friesland te duiken en in opdracht van Friese erfgoedinstellingen het platform GeschiedenisLokaal Fryslân te vullen met bronnen en lesmateriaal. Een half jaar lang zochten ze naar geschikte bronnen onder begeleiding van de educatiemedewerkers van de verschillende erfgoedinstellingen. Er zijn verschillende thema's uitgewerkt: de Elfstedentocht, een knokploeg in Drachten, de spectaculaire overval op de Blokhuispoort, de Atlantikwall op Terschelling, het verzet in Leeuwarden en de NSB in Friesland. Er wordt op dit moment nog een laatste hand gelegd aan lesmateriaal bij rechtspraak in de negentiende eeuw en sporen van het slavernijverleden in Leeuwarden. Ook deze lessen zijn binnenkort te raadplegen via GeschiedenisLokaal Fryslân. De studenten zijn overwegend positief over de mogelijkheden die hun binnen Geschiedenis Werkplaats worden geboden. Zij vinden het spannend dat zij een opdracht voor een externe opdrachtgever mogen uitvoeren. Het is voor hen een verrijking van hun opleiding, waarbij zij met name noemen 'het in de keuken kijken' bij een andere organisatie dan het onderwijs. 'Het is tof dat de docenten onze lessen straks ook echt kunnen gebruiken', vat een van hen de uiteindelijke opbrengst samen.¹ De studenten maakten zich

Design Based Education

Geschiedenislokaal Fryslân werkt samen met hogeschool NHL Stenden. Studenten van de lerarenopleiding Geschiedenis hielpen mee met de ontwikkeling van de website, volgens het onderwijsconcept Design Based Education. Binnen dit concept wordt er door studenten aan praktijkvraagstukken binnen en buiten de hogeschool gewerkt. Bij het vak 'Geschiedenis Werkplaats' betekent dit het volgende: de studenten beoordelen eerst de vraag uit de praktijk. Dat doen zij door zich breed te oriënteren met behulp van diverse bronnen, waaronder literatuur. Dan concretiseren zij de vraag verder en ontwerpen een rubric, waarin de ontwerpeisen, die uit de vraag voortkomen, zijn verwerkt. Deze rubric wordt besproken met de opdrachtgever. Als de opdrachtgever groen licht geeft, gaan de studenten van start. Zij bedenken allerlei ideeën en selecteren wat haalbaar is en wat niet. Het beste idee werken zij uit tot een ontwerp of prototype. Dit ontwerp wordt getest op bruikbaarheid in een omgeving die zoveel mogelijk lijkt op het de echte omstandigheden. Daarna wordt het ontwerp eventueel aangepast en gepresenteerd aan de opdrachtgever. Deze bepaalt uiteindelijk in hoeverre het praktijkvraagstuk is uitgewerkt. Voor meer informatie over Design Based Education op NHL Stenden gebruik deze website of scan de QR-code: www.nhlstenden.com/studeren-bij-nhl-stenden/over-ons-onderwijssysteem.

op deze manier de vaardigheid eigen om bruikbaarheid, betrouwbaarheid en representativiteit van bronnen te beoordelen. Het eindresultaat van de studenten is te zien op GeschiedenisLokaal Fryslân. Op dit moment zijn er zes thema's beschikbaar op het Friese 'geschiedenislokaal': de terpentijd, de middeleeuwen, de Opstand, het slavernijverleden, de Tweede Wereldoorlog en de Elfstedentocht. Die laatste past strikt gezien bij geen enkel tijdvak, maar kon als hét erfgoed van Friesland natuurlijk niet ontbreken. Omdat het Friese platform als een groeimodel wordt beschouwd, zullen alle tijdvakken uiteindelijk gevuld worden met lokaal erfgoed van diverse partijen. ■

Boven: Finish van de Elfstedentocht van 1956 op de Noorderstadsgracht te Leeuwarden. Foto: Sjoerd Andringa. Collectie Historisch Centrum Leeuwarden. Linkerpagina: Studenten en docenten van NHL Stenden Hogeschool, samen met educatoren van het Historisch Centrum Leeuwarden, Tresoar en het Fries Verzetmuseum, tijdens de lancering van GeschiedenisLokaal Fryslân in het Fries Museum. Foto: Marieke Balk.

Bronnen zijn te vinden op www.geschiedenislokaal.nl.